

Miðvikan

Maria av Eiði:

Bíðaði trý ár eftir sínum hermanni

Bretska hersetingin av Føroyum 1940-1945 er ein týðningarmikil partur av Føroya søgu. Hon er eisini um allar tær føroysku kvinnur, sum giftust við hermonnum

Her eru eisini frásagnir um trúfesti, og um hermenn og teirra kvinnur, sum bíðaðu í fleiri ár fjart frá hvørjum øðrum við heilt øðrum samskiptismøguleikum enn vit kenna í dag. Tey blivu sameind aftur og livdu lukkuliga saman allar teirra dagar.

Tær flestu av hesum kvinnum fluttu av landinum saman við teirra monnum, og fingi nógvar teirra eitt gott lív. Framvegis hildu tær sambandið til Føroya. Tær komu heim at ferðast, og tað var fyrstu árin ikki bert sum at siga tað. Møguleikin at koma heim var ofta fiskiskip, sum fóru til Bretlands at landa ísfisk.

Maria fór heilt til Canada

Enn eru fleiri av hesum kvinnum eftir. Onkrar eru so birgar, at tær koma enn aftur á klettarnar at ferðast.

Seinast í juni hitti eg ta 85 ára gomlu Mariu f. Poulsen av Eiði, sum var komin heilt úr Canada til Eiðis at vitja beiggja sín, tann 88 ára gamla Carlton. Av Eiði skuldi hon so fara til Danmarkar at vitja sína 91 ára gomlu systir Esther, áðrenn leiðin gekk aftur til Canada. Esther er mamma Jóan Paula Poulsen, sum er ein kelda til hesa grein, og sum hevur útvegað myndirnar í greinini.

Foreldrini hjá Mariu vóru Johanna Sofia og Jákup Pauli í Garði, sum bæði vóru av Eiði. Jákup Pauli var ein framúr handverkari, og hann hevði eisini verið niðri og lært.

Knotur eru í hesi gomlu, tí hon roknaði vist við at koma aftur á vitjan innan langa tíð!

Eitt lukkulið brúðarpar eftir at hava bíðað í trý ár

Dagin fyri at Maria fór avstað, hitti eg Mariu og Carlton á Kornaldsbýlinum á Eiði. Vit fingi eitt prát um Eiði undir krígunum og um lívið hjá Mariu.

Maria er fødd í 1926. Hon var tískil bert 14 ára gomul, tá ið Føroyar vóru hersettar. Hon vaks upp í einum vanligum heimi á bygd, har nógv skuldi arbeiðast.

Maria kundi tá ikki ána, at kríggið fór at broyta hennara lív.

Kríggið merktist eisini á Eiði. Bretar høvdu norðanfyri lagt eitt minubelti, sum darvaði útróðurin, ið hevði stóran týðning fyri Eiði. Men bretar gjørdi tá ein minufrian geira, sum hjálpti uppá hendan trupulleikan.

Men tað vóru minur, sum slitu seg leysar og róku inn á Mølina. Fleiri teirra brustu eisini. Tað var so langt frá bygdini, at tær skaddu ikki, men hetta gav eitt sett í øll húsini. Eiðisfólk fingi tó at síggja eina skakandi hending. Hetta var, tá ið ein bretska trolari rendi á eina minu og fór í luftina. Allir umborð doyðu.

Kríggið kostaði fleiri eiðismonnum lívið. Tveir mans fóru við »Tór 2«. Teir vóru Rasmus Joensen og Theodor Joensen, hann var systkinabarn Carlton og Mariu. Eisini fórst Sivert Poulsen í uttalandasigling.

Radarstøð á Eiðiskolli

Men tað, sum kom at vera avgerandi fyri lagnuna hjá Mariu, var, at bretar fóru at byggja eina radarstøð uppi á Eiðiskolli, sum er omanfyri tann nýggja partin av Eiðisbygd.

Tað vóru hermenn frá RAF, Royal Air Force, sum stóðu fyri hesum arbeiði.

Ein av hesum hermonnum var Olaf Craig Knudsen, vanliga kallaður Craig, sum var seks ár eldri enn Maria.

Craig var canadiari. Tá ið hann var 19-20 ára gamal fór hann uppi Royal Canadian Air Force. Eftir at hava fingið grundleggjandi hernaðarútbúgving varð hann sendur til Bretlands at seta seg inn í radaran, sum tá júst var uppfunnin av bretum og framvegis var »top secret«, stórt loyndarmál. Radarin gjørdist jú eitt tað fremsta vápnið í bretska krígsfórsluni móti týskarum.

Tað var í hesum sambandi, at Craig varð sendur til Føroya at virka við hesar radarstøðir, sum skuldu fylgja við, hvussu týskarar fluttu

Maria th. saman við 90 ára systkinabarninum Matildu

seg. Tað vóru eisini radarstøðir aðra staðni í Føroyum.

Støðin skuldi byggjast so, at tað bar til at kunna fylgja við tí skipaferðslu, sum var á leiðini 60-70 fjórðingar norðanfyri Føroyar. Teir fingi eisini viðurkenning frá hægsta stað í Bretlandi fyri, hvussu væl radarin riggaði. Craig greiddi frá, at teir funnu enntá eina grind á radaranum og boðaðu eiðismonnum frá!

Tað vóru eisini flestu eiðismenn, einir 100, sum arbeiddu við at byggja hesa støð. Carlton var ein teirra.

Teirra arbeiði var at bera tilfarið niðan á Koll. Alt mátti berast í sekkum á bakinum. Ein vanligur dagur var at ganga fyra túrir niðan og oman. Men stundum var byrðan so tung, at ein slikur túrur varð roknaður sum tveir vanligir túrar.

Bretarnir hildu hetta vera nakað tungt at ganga niðan á Koll hvønn dag, so ásett varð, at tá ið teir høvdu arbeitt tveir dagar uppi á Kolli, skuldu teir arbeiða tveir dagar niðri í bygdini. Hús vórðu bygd uppi á Kolli, har teir kundu gista.

Hóast hetta skuldi verið eitt »gott« bumbumál, so lupu týskarar ikki á. Men teir uppi á Kolli høvdu eisini maskinbyrsur at verja seg við. Týskarar vistu kortini um støðina. Tað frættist í Danmarks Radio.

Máttu ofta neyðhalda sær uppi á Kolli

Tað var ofta sera ringt veður uppi

Maria sum ung genta

á Kolli, og hesum hevur Craig eisini greitt frá. Sum skilst vóru tveir radaraskermar. Tað var vandafult at ganga millum teir í ringum veðri.

Tá mátti teir spenna ein togenda at halda sær.

Eina ferð skuldi okkurt umvælast, men vindurin var so nógvur, at